

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite Lausuntopyyntöne STM/94/2019

LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa yrittäjien työeläketurvan kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista. Yrittäjien eläkevakuutusta on tarkoitus uudistaa siten, että se olisi nykyistä helpompi ja joustavampi erityisesti itsensä työllistäjille. Oleellista on vähentää ns. alivakuuttamista, joka on yleistä nimenomaan itsensä työllistäjien ja muiden pienimuotoista yritystoimintaa harjoittavien yrittäjien keskuudessa. Eläkevakuutuksen toimivuuden kannalta myös vakuutuksen perustana olevan työtulon määrittely on tärkeää. Uudistuksen yleisenä tavoitteena on yrittäjien eläketurvan parantaminen.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) pitää yrittäjien eläketurvan alivakuuttamista vakavana ongelmana, joka heikentää yrittäjien sosiaaliturvaa ja lisää valtion kustannuksia. Yhtenä syynä alivakuuttamiseen on yrittäjien näkemys YEL-vakuutuksesta. Sitä pidetään vakuutuksen sijasta usein lähinnä sijoituksena, jonka tuottoa pyritään vertailemaan erilaisten finanssi- ja kiinteistösijoitusten odotettuun tuottoon. YEL-vakuutus on kuitenkin etuusperusteinen riskivakuutus, ei sijoitustuote.

TEM kannattaa työryhmän ehdotusta, jonka mukaan laissa säädettäisiin nykyistä vakuuttamisvelvollisuuden alarajaa korkeammasta päätoimisen yrittäjän minimityötulosta. Tämä minimityötulo voisi olla saman suuruinen kuin työttömyysturvan alaraja (nykyisin 12 816 €).

TEM katsoo, että YEL-järjestelmällä voisi mahdollisesti muutoinkin olla nykyistä selvempi yhteys työttömyysturvajärjestelmään. Jatkovalmistelussa ja sosiaaliturvajärjestelmän muun uudistamisen yhteydessä voitaisiin selvittää, olisiko eläkelainsäädännössä määriteltyä päätoimisen yrittäjän minimitulorajaa mahdollista käyttää myös työttömyysturvajärjestelmässä osoittamaan yritystoiminnan pää- ja sivutoimisuutta. Lisäksi nykyistä paremmin yrittäjän työpanoksen todellista arvoa vastaava YEL-vakuutuksessa käytettävä työtulo saattaisi mahdollistaa myös yrittäjän työttömyysetuuden työvoimapolitiittisten edellytysten yksinkertaistamisen. Tämän suuntaiset muutokset voisivat selkiyttää yrittäjän eläke- ja työttömyysturvan kokonaisuutta ja myös vähentää alivakuuttamista.

Yhtenä käytännön ongelmana alivakuuttamisen vähentämisessä on yrittäjän todellisen työpanoksen suuruuden selvittäminen. Yrityksen taloudelliset tunnusluvut eivät toimi yksiselitteisenä työpanoksen määrän ja sen mitattavissa olevan todellisen

arvon mittareina, joten TEM:n mielestä niitä ei tulisi käyttää työpanoksen arvon määrittelyssä ainakaan lain tasolla. Tunnuslukujen käyttö myös lisäisi sekä yrittäjien että eläkelaitosten hallinnollista taakkaa.

Työryhmässä on esitetty myös vaihtoehto, jossa työtulon ja sitä kautta YEL-maksun tason määrittely jätettäisiin vakuutettujen vapaan harkinnan varaan. Tämä vaihtoehto tuskin vähentäisi keskeisenä ongelmana pidettyä alivakuuttamista. Sen sijaan jatkovalmistelussa YEL-työtulon perustana voisi käyttää yrittäjän itselleen maksamaa palkkaa ja toiminimiyrittäjillä elinkeinotoiminnan verotettavaa tuloa, jotta yleinen alivakuuttaminen vähenisi ja YEL-järjestelmän perustarkoitus etuusperusteisena riskivakuutuksena toteutuisi. Joka tapauksessa vaikuttaa selvältä, että tarvitaan vielä huolellista eri vaihtoehtojen arviointia, jotta järjestelmää voidaan uudistaa yrittäjien eläketurvaa parantavalla tavalla konkreettisten säädösmuutosten tasolla.

Työryhmän ehdotus työeläkelaitosten tiedonantovelvollisuuden lisäämisestä ja sen lakisääteisydestä on kannatettava, koska YEL-järjestelmän tuntemus ei yrittäjien keskuudessa ole riittävän hyvä. Työeläkeotteen tulisi olla kattavampi ja sen tulisi sisältää laskelmia eläkkeiden tulevasta määrästä. Järjestelmän periaatteiden ja yksityiskohtien parempi tuntemus voisi muuttaa yrittäjien asenteita ja ajattelutapaa ja vähentää siten osaltaan alivakuuttamista.

Työn murros on lisännyt yksinyrittäjien ja muiden itsensä työllistäjien määrää, ja tällaisen trendin jatkuminen on todennäköistä. Tämän seurauksena pieniä yrittäjätuloja on kertynyt yhä useammille. Nämä tulot jäävät YEL-vakuutuksen ulkopuolelle, ja näiden tulojen saamista vapaaehtoisen vakuuttamisen piiriin kannattaisi edistää. Tällaisen vakuuttamisen yksityiskohtia kannattaa jatkovalmistelussa selvittää työryhmän ehdotuksen mukaisesti.

Artti Neimälä
Osastopäällikkö

Timo Lindholm
Johtava asiantuntija